

Brusel 7. července 2026
(OR. en)

10883/26
ADD 1

LIMITE

CORLX 650
CFSP/PESC 956
CONOP 43

POZNÁMKA

Předmět: ROZHODNUTÍ RADY na podporu vytvoření zóny bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě v dynamickém regionálním bezpečnostním prostředí – PŘÍLOHA

Projektový dokument

Podpora vytvoření zóny bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě v dynamickém regionálním bezpečnostním prostředí

Souvislosti a odůvodnění

Zbraně hromadného ničení představují na Blízkém východě i nadále vážný a přetrvávající problém. Tento region se dlouhodobě potýká s problémy v oblasti jaderné bezpečnosti, mezi něž patří neúčast na mezinárodních smlouvách, existence programů neohlášeného jaderného materiálu a zbraní hromadného ničení, nevyřešené otázky týkající se jaderných záruk a pokračující nedodržování těchto záruk, přičemž dřívější zjištění o nedodržování jaderných záruk i nadále přispívají k nedůvěře v regionu.

Kromě toho byly v nedávné minulosti v tomto regionu použity chemické zbraně a otázky týkající se dodržování Úmluvy o chemických zbraních (CWC) a Úmluvy o biologických zbraních (BWC) zůstávají aktuální vzhledem k případům neúčasti na smlouvách a jejich nedodržování.

K těmto problémům se přidává skutečnost, že i nestátní aktéři usilují o získání chemických zbraní a používají je, což podtrhuje oslabování zavedených norem nešíření zbraní a obtížnost jejich prosazování v kontextech poznamenaných konflikty a slabou správou věcí veřejných. V poslední době také zesílila jaderná rétorika mezi elitami v regionu, které se zasazují o vývoj jaderných zbraní, jejich použití v konfliktech nebo cílení na jadernou infrastrukturu, což prohloubilo riziko spojené s jadernými zbraněmi a možnost eskalace konvenčního napětí a konfliktů do oblasti zbraní hromadného ničení a zvýšilo naléhavost vytvoření zóny bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě.

Tato skutečnost spolu se stagnací v regionální diplomacii v oblasti kontroly zbraní podtrhuje potřebu podporovat dialog o regionálním odzbrojení, nešíření a kontrole zbraní a vytvářet kanály pro regionální spolupráci.

Cíle

Cílem navrhovaného projektu UNIDIR je podpořit iniciativu spočívající ve vytvoření zóny bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě prosazováním čtyř hlavních budoucích složek této zóny: 1) nešíření, 2) odzbrojení, 3) mírová spolupráce a 4) ověřování a záruky.

Projekt zaujímá holistický přístup tím, že spojuje výzkum, budování kapacit, dialog a partnerství s regionálními zúčastněnými stranami a vládami. Prostřednictvím výzkumu v oblasti politik poskytne projekt podklady nezbytné pro vytvoření společné znalostní základny a informované rozhodování; činnosti v oblasti budování kapacit zlepší dovednosti a znalosti regionálních zúčastněných stran s cílem určit možná řešení a způsoby jejich provádění; prostřednictvím dialogu projekt usnadní komunikaci a vytvoří prostor pro hledání způsobů, jak zmírnit napětí, budovat důvěru a rozvíjet spolupráci, přičemž zajistí zohlednění různých úhlů pohledu; partnerství s regionálními zúčastněnými stranami a vládami usnadní koordinované úsilí a sdílení zdrojů.

Kromě toho projekt přináší klíčové výstupy přeložené do jazyků regionu s cílem zajistit širokou dostupnost a šíření, což má zásadní význam pro oslovení širokého publika a podporu všeobecného porozumění a dopadu.

Činnosti se budou týkat čtyř tematických okruhů:

- nešíření s cílem zabývat se stávajícími schopnostmi a hrozbami v oblasti zbraní hromadného ničení a předcházet jim;
- odzbrojení s cílem určit kroky směřující k odstranění zbraní hromadného ničení, podporované stávajícími mechanismy a inovativními regionálními ujednáními na podporu těchto procesů;
- mírová spolupráce s cílem určit nové a posílit stávající společné úsilí o budování důvěry, zmírňovat napětí, určovat opatření v oblasti transparentnosti a posilovat cíle regionu v oblasti vědy, technologií a rozvoje;
- ověřování a záruky za účelem určení technických opatření k zajištění souladu se stávajícími a budoucími závazky států tohoto regionu.

Projekt bude přitom zohledňovat měnící se bezpečnostní situaci v regionu i na mezinárodní úrovni, která se vyznačuje eskalací konfliktů, rostoucím významem jaderných zbraní, včetně jejich vývoje, testování, používání a převodu, technologickým pokrokem, rostoucím regionálním zájmem o jadernou energii a spoluprací na civilních programech, negativními a pozitivními změnami v dlouhodobých politikách v oblasti zbraní hromadného ničení a nově se objevujícími diplomatickými příležitostmi.

Kromě toho prozkoumá, jak tyto trendy spolu se stávajícími a nově vznikajícími regionálními bezpečnostními výzvami ovlivňují rozsah a strukturu zóny a její proveditelnost. Projekt rovněž poskytne odbornou podporu probíhajícím a budoucím procesům souvisejícím s regionální bezpečností a se zónou bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě. Klíčové výstupy a zjištění projektu budou šířeny a sdělovány příslušným aktérům a zúčastněným stranám v rámci činností projektu zaměřených na předávání znalostí a zapojení do regionálních zasedání a mnohostranných procesů.

Metodika

V návaznosti na první dvě fáze, během nichž byly vytvořeny společné znalostní základny týkající se dosavadních událostí a úsilí, byla zajištěna podpora ze strany států v regionu a identifikovány nápady na překlenutí politik, jakož i oblasti pro další výzkum a činnosti, bude tato fáze projektu uvedené úsilí dále rozšiřovat a stavět na něm. Klíčové poznatky a činnosti z předchozích fází zahrnovaly návrhy na budování důvěry prostřednictvím víceúrovňových dialogů a inkluzivní účasti, posílení institucionální paměti prostřednictvím vývoje online nástrojů a zlepšení ověřování a dodržování předpisů s využitím stávajících mezinárodních rámců. Dále byly zdůrazněny poznatky získané z minulých dohod a jednání, pobídky a bezpečnostní faktory pro regionální zapojení, včetně úprav ze strany států v regionu po skončení společného komplexního akčního plánu a z října 2023. Rovněž byly stanoveny podmínky a rozsah smlouvy, včetně dvou hlavních cest k jadernému odzbrojení. Zjištění projektu se rovněž týkala otázek, jako jsou nosiče zbraní, začlenění chemických a biologických zbraní do oblasti působnosti zákazů, včetně možných zvláštních ujednání OPCW a doplňkových regionálních opatření, regionální spolupráce v oblasti mírového využití jaderné energie, rostoucího dopadu umělé inteligence a vznikajících technologií na rizika spojená se zbraněmi hromadného ničení a na kontrolu zbraní a srovnávacích poznatků ze stávajících zón bez jaderných zbraní, pokud jde o úlohu států mimo region. Činnosti týkající se těchto čtyř témat budou těžit ze začlenění metod analýzy politik a výzkumu. Patří mezi ně dialog, budování kapacit, specializované brífinky, simulační a table-top cvičení, předávání znalostí a regionální partnerství.

Činnosti a výstupy

Nešíření

Projekt prozkoumá vazby mezi procesem týkajícím se zóny bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě a regionálními a celosvětovými trendy v oblasti odzbrojení, nešíření a kontroly zbraní a určí příležitosti k posílení těchto vazeb na vnitrostátní, regionální a celosvětové úrovni. Posoudí rovněž regionální dynamiku šíření, včetně vývoje souvisejícího s pokročilými vojenskými schopnostmi, potenciálními nekonvenčními kapacitami a nově vznikajícími problematickými oblastmi spojenými se zbraněmi hromadného ničení.

Projekt usnadní regionální zapojení zástupců vlád a odborníků s cílem vyměnit si vnitrostátní zkušenosti názory na hrozby a výzvy související se zbraněmi hromadného ničení a najít konstruktivní přístupy a překlenovací nápady pro jejich řešení.

Projekt rovněž podpoří úsilí o posílení regionální právní, technické a diplomatické kapacity prostřednictvím lepšího porozumění stávajícím mezinárodním rámcům a závazkům v oblasti nešíření – včetně těch, které vyplývají ze Smlouvy o nešíření jaderných zbraní (NPT), Úmluvy o biologických zbraních (BWC) a Úmluvy o chemických zbraních (CWC) –, jakož i poznatkům ze stávajících zón bez jaderných zbraní a jejich významu pro proces týkající se zóny bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě.

V rámci tohoto směru činností projektu bude vypracována jedna **výzkumná studie**, která posoudí součinnost mezi zónou bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě a regionálními a celosvětovými trendy v oblasti nešíření, odzbrojení a kontroly zbraní a zároveň určí příležitosti k jejich prosazování na vnitrostátní, regionální a celosvětové úrovni. Bude rovněž svolán jeden **dialog** s cílem podpořit a zahájit diskuse mezi zástupci vlád a odborníky, sdílet vnitrostátní názory na hrozby a výzvy v oblasti zbraní hromadného ničení v regionu a určit překlenovací nápady pro jejich řešení.

Odzbrojení

V rámci projektových činností budou prozkoumány uplynulé zkušenosti s odzbrojováním v oblasti zbraní hromadného ničení v různých regionálních a mezinárodních prostředích, přičemž bude kladen důraz na poučení a poznatky relevantní pro Blízký východ. Projekt rovněž usnadní strukturované diskuse založené na konkrétních scénářích s cílem prozkoumat způsoby, možnou posloupnost a pobídky pro pokrok v regionálním odzbrojení v oblasti zbraní hromadného ničení v různých politických a bezpečnostních podmínkách. Kromě toho bude projekt podporovat zapojení zainteresovaných diplomatických subjektů a subjektů občanské společnosti do posilování kapacit s cílem zlepšit jejich porozumění ověřovacím přístupům v oblasti odzbrojení, které mohou sloužit jako podklad pro regionální iniciativy a podpořit je.

V rámci tohoto směru činností projektu bude vypracována jedna **výzkumná studie** analyzující klíčovou dynamiku, výzvy a poznatky relevantní pro pokrok v oblasti odzbrojení a ověřování zbraní hromadného ničení na Blízkém východě se zaměřením na to, jak mohou mezinárodní a regionální zkušenosti přispět k budoucímu úsilí. Bude rovněž zahrnovat studii proveditelnosti týkající se požadavků, koncepcí a formátů provádění regionálního procesu ověřování odzbrojení. V rámci projektu bude rovněž uspořádána jedna **akce**, na níž se setkají tvůrci politik, techničtí odborníci a subjekty občanské společnosti, aby si vyměnili názory, prozkoumali praktické cesty k pokroku a posílili společné porozumění politickému, právnímu a technickému rozměru odzbrojení v regionálním kontextu. Bude se také zabývat posloupností a pobídkami pro regionální odzbrojení v oblasti zbraní hromadného ničení.

Mírová spolupráce

V rámci projektu bude proveden výzkum s cílem prozkoumat způsoby, jak snížit nedůvěru v regionu a posílit důvěru propojením bezpečnostních otázek s nevojenskými přístupy založenými na spolupráci. Při této práci budou zvažována společná zranitelná místa v celém regionu a bude posouzeno, jak mohou rámce spolupráce přispět ke stabilitě a snižovat závislost na reakci obnášející vynucování. Analytická práce pak prozkoumá koncepční přístupy k regionální spolupráci, které umožní bezpečné, odpovědné a spravedlivé sdílení znalostí, infrastruktury a schopností pro mírové vědecké a technologické účely, a to na základě příslušných mezinárodních a regionálních zkušeností.

Budou určeny, rozvíjeny a podporovány trvalé kanály pro regionální vědeckou a politickou angažovanost s cílem podnítit dialog mezi akademickými, výzkumnými a politickými komunitami, jakož i občanskou společností, při současné podpoře spolupráce, výměny poznatků a na budoucnost zaměřených diskusí o mírovém využití a budování důvěry prostřednictvím vědy.

V rámci tohoto směru činností projektu bude zveřejněna jedna *výzkumná studie*, v níž budou nastíněny koncepční rámce pro regionální spolupráci, které podporují bezpečné, odpovědné a spravedlivé využívání mírových vědeckých a technologických schopností, přičemž budou využity poznatky z příslušných mezinárodních a regionálních zkušeností, včetně stávajících ujednání týkajících se jednotlivých zón. Výzkum určí rámce, které budou vycházet ze smluv, nebo opatření v oblasti transparentnosti s cílem snížit nedůvěru a posílit důvěru propojením regionální bezpečnosti s nešířením, řešením společných zranitelností a omezením závislosti na militarizovaných řešeních.

V rámci projektu bude rovněž uspořádáno jedno *jednání u kulatého stolu*, na němž se setká akademická, výzkumná a politická komunita, s cílem pokročit ve spolupráci založené na vědě, vyměňovat si osvědčené postupy a prozkoumat přístupy v oblasti budování důvěry a společné výzkumné iniciativy související s mírovými aplikacemi a společnými regionálními výzvami. Budou prozkoumány základní faktory, včetně soutěže o zdroje, bezpečnosti kritické infrastruktury, pokročilých technologií a energetických požadavků souvisejících se zdravím, energetikou, potravinami, vodou a environmentální bezpečností, jakož i mechanismy spolupráce pro jejich řešení.

Ověřování a záruky

V rámci projektu budou posouzeny stávající i potenciální nové mechanismy relevantní pro vytvoření zóny bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě, přičemž se zohlední konkrétní dosah a politické podmínky v regionu. Součástí tohoto úsilí bude i posouzení právních, technických a institucionálních výzev souvisejících se zajištěním toho, aby citlivé činnosti měly i nadále výhradně mírovou povahu a nepřispívaly k rizikům spojeným se zbraněmi hromadného ničení.

Projekt podpoří regionálně zaměřenou spolupráci politických, právních a technických odborníků, kteří budou jednat o potřebách souvisejících s ověřováním, přístupech v oblasti budování důvěry a poznatcích z příslušných mezinárodních a regionálních zkušeností s cílem určit přístupy vhodné pro kontext na Blízkém východě.

Projekt rovněž usnadní strukturovanou a politicky orientovanou spolupráci mezi diplomatickými, technickými a právními komunitami s cílem prozkoumat koncepce ověřování pro budoucí zónu. Díky těmto činnostem se zlepší pochopení výzev v oblasti ověřování, podpoří mezioborový dialog a posoudí, jakou úlohu mohou hrát zavedené i vznikající nástroje a postupy při podpoře transparentnosti a dodržování předpisů.

Projekt bude rovněž zahrnovat budování kapacit prostřednictvím odborných fór za účasti Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE), Organizace pro zákaz chemických zbraní (OPCW), útvaru pro podporu provádění Úmluvy o biologických a toxických zbraních (BWC ISU), Organizace Smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zkoušek (CTBTO) a dalších příslušných regionálních modelů za účelem projednání regionálních potřeb v oblasti ověřování a nástrojů pro budování důvěry.

V rámci tohoto směru činností projektu bude vypracována jedna **výzkumná studie** a jeden **informativní přehled** prozkoumávající stávající a potenciální mechanismy ověřování relevantní pro vytvoření zóny bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě, přičemž zvláštní pozornost bude věnována právním, technickým a institucionálním aspektům specifickým pro regionální kontext. V rámci projektu bude rovněž uspořádán jeden **seminář věnovaný budování kapacit**, na němž se setkají diplomaté a technici a právní odborníci, aby se na regionální úrovni posílilo porozumění problémům v oblasti ověřování, podpořil se mezioborový dialog a prozkoumaly se přístupy v oblasti budování důvěry použitelné v souvislosti s budoucí zónou.

Zamýšlené zúčastněné strany

Navrhovaný projekt přispěje k úsilí vyvíjenému na regionální a mezinárodní úrovni v oblasti odzbrojení, nešíření a kontroly zbraní. Bude se opírat o síť vytvořenou v předchozí fázi a rozšiřovat ji, přičemž zachová kontinuitu se stávajícími partnery a zároveň rozšíří angažovanost, aby byla prohloubena regionální odpovědnost a byly zohledněny názory nových aktérů v této oblasti.

K zamýšleným cílovým skupinám patří:

- Tvůrci politik a diplomaté zabývající se otázkami odzbrojení, nešíření a kontroly zbraní v regionu i mimo něj. Tato skupina zahrnuje regionální a mezinárodní úředníky a aktéry působící v regionálních a mnohostranných platformách, jako jsou zasedání smluvních stran a hodnotící konference v rámci Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, Úmluvy o chemických zbraních a Úmluvy o biologických a toxických zbraních, všeobecné konference MAAE a konference o zóně bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě.
- Regionální odborníci z vládních agentur, univerzit, výzkumných institucí a analytických středisek.

- Výzkumní pracovníci v oblasti mezinárodní bezpečnosti, kteří se zaměřují na kontrolu zbraní, odzbrojení, pokud jde o jaderné, chemické a biologické zbraně a jejich nosiče na Blízkém východě, a na témata, jako je zóna bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě a regionální bezpečnost nebo nově vznikající technologie.
- Akademičtí pracovníci, odborníci z praxe, začínající odborníci a specializované organizace občanské společnosti na Blízkém východě, jejichž činnosti jsou relevantní pro zónu bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě a přispívají k jejímu vytvoření.

Dopad

Navrhovaný projekt bude jedinou platformou, která bude věnována výhradně prosazování a usnadnění zóny bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě a provádění výzkumu týkajícího se této zóny. Cílem jeho činností a výstupů je určit strategie pro prevenci a zvrácení šíření zbraní hromadného ničení v regionu, posílit iniciativu týkající se dotčené zóny a zajistit udržitelnost smlouvy o této zóně, jakmile bude finalizována. V rámci projektu se kromě toho postoupí v plnění cílů, které jsou v souladu s prioritami Evropské unie (EU) uvedenými ve strategii EU proti šíření zbraní hromadného ničení. Patří mezi ně podpora regionálních bezpečnostních ujednání a procesů kontroly zbraní, budování partnerství a spolupráce, lepší dodržování a univerzální platnost mnohostranných smluv, jako je Smlouva o nešíření jaderných zbraní, Úmluva o chemických zbraních a Úmluva o biologických zbraních, internalizace, přispívání k rozšiřování specializovaných sítí odborníků a komunit v regionu, posilování norem nešíření a úsilí o předcházení iniciativám zaměřeným na šíření, které jsou zdrojem znepokojení, odrazování od nich, jejich zastavení a odstranění. Projekt se bude rovněž zabývat základními příčinami a podporovat celkovou bezpečnost a stabilitu na Blízkém východě, které úzce souvisejí s evropskou bezpečností.

Časový rámec

Navrhovaný projekt bude zahájen v polovině července 2026 a bude prováděn po dobu 36 měsíců. Očekává se, že jeho realizace bude dokončena v červenci 2029.

Spolupráce s EU a zviditelnění

EU aktivně podporuje iniciativu týkající se zóny bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě již dlouhou dobu. O jejím odhodlání v tomto ohledu svědčí soustavné iniciativy na budování důvěry, semináře a projekty, které financuje. Po celou dobu projektu bude UNIDIR spolupracovat s EU a aktivně komunikovat s Evropskou službou pro vnější činnost jako klíčovým partnerem, jakož i se stálými delegacemi EU při OSN v Ženevě, Vídni a New Yorku. Kromě zveřejňování písemných produktů v souladu s pokyny EU pro zajištění viditelnosti bude EU viditelně zastoupena na všech akcích pořádaných společně s UNIDIR, mimo jiné tím, že na těchto akcích poskytne úvodní nebo závěrečná vyjádření, bude je moderovat nebo k nim přispěje svými odbornými znalostmi. Pokud EU nepožádá o jiný postup, UNIDIR přijme veškerá nezbytná opatření ke zviditelnění skutečnosti, že se jedná o projekt financovaný EU, a ke zdůraznění úlohy EU v rámci dotčené akce. K uznání přítomnosti EU a zajištění jejího zviditelnění bude použit znak EU a prohlášení o financování. Tím se zajistí, aby byla finanční podpora EU pro dotčenou akci viditelná, transparentní a dobře označená.

Provádějící subjekt a partner

UNIDIR je autonomní institut v rámci systému OSN, který poskytuje nezávislý výzkum, pokud jde o naléhavé globální výzvy týkající se odzbrojení, kontroly zbraní a mezinárodní bezpečnosti, s cílem prosazovat inkluzivní dialog v zájmu nalezení kreativních a efektivních řešení. Historie institutu a jeho výzkum a činnost ve prospěch zóny bez zbraní hromadného ničení na Blízkém východě sahají až do 90. let minulého století.

UNIDIR udržuje se státy na Blízkém východě a s regionálními organizacemi pevné vztahy a úzkou spolupráci založené na důvěře. UNIDIR je uznáván pro neutralitu, objektivitu a nestrannost svého výzkumu.